

11 januari 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

LevenLang Ontwikkelen en het 'gelijke speelveld' Studiedag - 27 maart 2024 in Amersfoort

Zakelijke gegevens

Woensdag 27 maart 2024 - 10.00-15.00 uur – incl. lunch (**LET OP: GEEN 20 MAAR 27 MAART**)

De plaats van samenkomst is op loopafstand van station Amersfoort Centraal:

*Gebouw van de Vrijmetselaarsloge Jacob van Campen
Van Persijnstraat 9, 3811 LS Amersfoort*

Kosten: 45 euro excl. btw

Er is sprake van een beperkte gratis parkeermogelijkheid op eigen terrein, in overleg met de organisatie te regelen. Betaald parkeren kan in de parkeergarage Van Asch van Wijkstraat tegenover het logegebouw.

1 Inleiding

Vorig jaar begin december hebben we aandacht besteed aan de brieven die door de overheid aan de Tweede Kamer zijn gestuurd over hoe het 'levenlang ontwikkelen (LLO)' een verdere impuls kan worden gegeven. Men richt zich daarbij vooral op de bekostigde instellingen. Het draait eigenlijk, kort door de bocht, om de ruimte die er is om zich samen met private aanbieders met allerlei kwalificaties op de niet-bekostigde scholingsmarkt te bewegen. Er kan over 'het gelijke speelveld' worden gesproken, maar wel met als uitgangspunt dat de overheid niet wil dat publieke budgetten 'onrechtmatig' via de bekostigde instellingen worden ingezet om op dat speelveld concurrerend te werk te gaan. Wat dit in concreto inhoudt, is een dilemma dat al jaren op tafel ligt en waarop veel onderzoekers zich behoorlijk stuk hebben gebeten. Er zijn wel relevante 'parameters' geïdentificeerd die in allerlei scenario's zijn op te nemen, maar op diverse momenten moeten dan altijd toch weer politieke knopen worden doorgehakt en dan weten we wel hoe de vlag er vaak bij hangt.

Het LLO-document geeft een aantal voorzetten voor allerlei komende discussies. Prima, samen met een reeks met vraagstukken die in het verlengde daarvan kunnen worden meegenomen. Maar er is met deze TK een vrijwel nieuwe onderwijscommissie aan de slag gegaan, met partijen die geheel andere accenten kunnen gaan leggen, zeker als het gaat om vormen van 'marktwerking'. Daarnaast zal door OCW nog wel een aanzet worden gegeven voor een of meerdere werkgroepen, met medeneming van projecten en experimenten die in de afgelopen jaren zijn uitgevoerd.

Parallel hieraan liggen er ook nog diverse uitkomsten van de 'toekomstverkenning', uitgevoerd door een aantal onderzoeksbureaus, te wachten op een inhoudelijke behandeling. Daarbij zijn heel veel mensen geraadpleegd, via allerlei kanalen. De drie 'scenario's' die op basis daarvan worden geschetst, moeten zeker serieus worden genomen. Maar die opties kennen allemaal hun haken en ogen, met als consequentie dat er veel aanvullende analyses nodig zijn om te bezien wat nodig is om van de huidige naar de gewenste situatie voor het mbo, hbo en wo als samenhangend systeem te kunnen komen. Veel belangen moeten nu eenmaal worden afgewogen. Het verleden heeft geleerd dat de betrokken onderwijskoepels goed weten 'hoe de hazen lopen en welke wegen daarbij kunnen worden afgelegd'. Maar goed, daarbij zal ook duidelijk worden op welke momenten de overheid toch maar gewoon dient te bepalen wat het beste voor ons land is.

Voldoende ontwikkelingen, ook voor ons, om een studiedag te organiseren. We nemen uiteraard niet alles mee, om te voorkomen dat we verdwalen op dat 'gelijke speelveld' en ons verliezen in uitwaaierende bespiegelingen. Dus, een paar concrete zaken, om daarbij onder de loep te nemen.

2 Wat nemen we onder de loep?

'Levenlang ontwikkelen' is een onderwerp dat al behoorlijk lang van verschillende kanten wordt bekeken. Er zijn tevens veel plannen bedacht om daarvoor instrumenten te ontwikkelen zodanig dat elk 'individu' de kans krijgt om binnen werkbare en effectieve kaders aan de eigen ontwikkeling te werken en daarmee bij te dragen binnen de persoonlijke loopbaan aan de economische en maatschappelijke situatie in Nederland. Nu is de overheid van mening dat mbo-, hbo- en wo-instellingen hierbij een duidelijke rol spelen, bekostigd en privaat, en liefst nog meer dan nu al gebeurt.

Maar het is alom bekend dat heel veel van de scholing van werkenden simpelweg wordt uitgevoerd door private organisaties, soms heel klein en vaak ook heel groot, met inzet van zgn. non-formele programma's. Dat kan maatwerk zijn, te verzorgen voor een beperkte tijd en/of gericht op specifieke beroepsgroepen en bedrijfstakken, als zodanig toch een andere aanpak vragend dan het ontwikkelen en aanbieden van de formele opleidingen, als zodanig door de overheid 'gecontroleerd'.

Voor de studiedag pikken we hieruit een aantal elementen, mede voortvloeiend uit een eerdere digitaal door ons gehouden sessie. Daarbij stond centraal *'het gebruik van private constructies om formele opleidingen up-to-date te houden, via de varianten rond werken en studeren.'* In de annex is een tekst opgenomen zoals deze naar de deelnemers is verstuurd, samen met een model dat kan worden gebruikt voor dit soort constructies.

Het model komt er, kort door de bocht op neer, dat opleidingen binnen de kaders van de toegestane private aanpak binnen de regio voor het verzorgen van sterk beroepsgerichte en actueel te houden onderwijsseenheden bedrijven en andere organisaties kunnen inschakelen. Deze dragen bij aan de vormgeving, de invulling en vernieuwing ervan, zodanig dat elk studiejaar er sprake is van de meest optimale insteek. In ruil daarvoor kunnen die eenheden ook stand-alone door werknemers worden gevolgd, als een vorm van bijscholing, en elk eenheid leidend tot een certificaat – mede te zien als een 'microcredential'. Het is daarmee een vorm van samenwerking die een win-win-situatie oplevert, voor de samenleving en de economie, door een bekostigde opleiding als basis te hebben voor scholing die anders erg lastig zou kunnen worden geregeld binnen de geldende kaders.

3 Algemeen doel: 'stand van zaken opmaken' aan de hand van ervaringen... rapport...

Het belangrijkste doel van de studiedag is om met elkaar een aantal LLO-onderwerpen langs te lopen en van concrete en voor de toekomst bruikbare kanttekeningen te voorzien. Het is een vorm van 'het opmaken van de stand van zaken', op basis van ervaringen, meningen en voorstellen die de deelnemers met elkaar willen delen. Dat moet leiden tot een inventarisatie van mogelijk in te zetten plannen per onderwerp, op te nemen in een rapport dat uiteraard breed zal worden verspreid maar ook zal worden verstuurd aan alle betrokken organisaties en beleidsmakers. Tevens willen we het stuk inbrengen bij de 'toekomstverkenningen', als daarvoor door de overheid een startsein wordt gegeven. Ook denken we in dat geval per onderwerp aan verdere bijeenkomsten, online of fysiek, met degenen die daarin zijn geïnteresseerd.

4 Een lijstje met aandachtspunten rond LLO voor 27 maart – alvast...

We geven hier een lijstje met onderwerpen die we in ieder geval aan de orde gaan stellen. Er is daarvoor mede geput uit:

- Kamerbrief Uitwerking onderwijsagenda LLO van 10 november 2023
- Kamerbrief over LLL van 13 november 2023.

Zie <https://www.leidoacademy.nl/nieuwsbrieven-stukken/> in de middelste kolom voor deze stukken.

In februari komen we met een extra nieuwsbrief waarin die onderwerpen wat verder worden toegelicht, met gebruikmaking van deze Kamerbrieven en de voorstellen die de overheid in petto heeft voor het hbo (en dan ook kijkend naar het mbo en wo), zoals is gedaan in onze nieuwsbrief van 6 december jl. Tevens zetten we ook zelf een aantal plannen in de etalage zodat de deelnemers zich terdege kunnen voorbereiden. Maar het is dan tevens een mooi moment om eventuele twijfelaars over de streep te trekken, om ook naar Amersfoort af te reizen.

Uiteraard geven we daarbij verdere informatie over het programma, de planning van het geheel en de wijze waarop de deelnemers geacht te worden een bijdrage te leveren. Er wordt gedacht aan het indelen van de studiedag in een aantal sessies, elk een onderwerp betreffende. Na een korte inleiding volgt een algemene discussie, om daarna de stand op te maken.

Het gaat om de volgende onderwerpen die we nu in gedachten hebben. Wellicht maken we een keuze hieruit of worden bepaalde zaken met elkaar gecombineerd. Als u zich aanmeldt voor deze studiedag, kunt u aangeven wat volgens u de belangrijkste onderwerpen zijn.

1. Gelijk speelveld

Het gaat bij het LLO vrijwel altijd over een 'gelijk speelveld (level playing field)'. Het betreft het geheel aan scholing dat bestemd is voor iedereen die een bepaalde relatie met de arbeidsmarkt heeft, in een of andere positie. Het is dus van groot belang om scherp te krijgen en te blijven houden wat het speelveld is en hoe dit kan, mag en moet worden ingericht, en wie zich allemaal als aanbieders daarop bewegen.

De overheid worstelt al heel lang met het goed en scherp in beeld krijgen van de gevolgen van het laten betreden door bekostigde instellingen van de private onderwijs- en scholingsmarkt als het gaat om het mogelijk gaan verdringen van de private aanbieders op dit 'gelijke speelveld', zeker als daarbij ook wordt gekeken naar de zgn. bedrijfsscholen, de opleidingsinstituten van branches en opleiders die in de loop der jaren hun eigen specifieke markt met een duidelijke status hebben opgebouwd, met eigen keurmerken.

2. Beleidsregel helderheid (privaat handelen als bekostigde instelling)

De rol van de huidige beleidsregel van de overheid rond het privaat mogen en kunnen handelen door bekostigde instellingen en de wijze waarop daarnaar valt te handelen, dient goed te worden geanalyseerd om verdere stappen rond het LLO te kunnen zetten. Daarbij is de vraag of de instellingen helder op het netvlies hebben welke ruimte ze hierbij formeel mogen claimen.

3. Actualiseren van formele opleiding binnen de bestaande kaders

De mogelijkheid om bekostigde opleidingen te actualiseren binnen de kaders voor het organiseren van private activiteiten, zoals beschreven aan de hand van een mogelijk model – zie de annex – is een goed voorbeeld van hoe het bedrijfsleven daarbij een rol kan spelen. De vraag is of dit model verder kan worden gezien als aanzet voor verdere discussies rond LLO.

4. NLQF als 'houvast' en 'katalysator' voor LLO

De rol van het NLQF, als het nationale raamwerk voor de formele en non-formele onderwijskwalificaties, bij de inrichting van het 'gelijke speelveld' voor private en bekostigde aanbieders, dient niet te worden onderschat, zeker als de koppeling van een kwalificatie aan een niveau als cruciaal wordt gezien.

5. Uitbreiding mogelijkheden (varianten, MC's e.d.) op basis van arbeidsmarktrelevantie

Er is al veel beschikbaar als het gaat om het geven van scholing, met de formele opleidingen die gericht zijn op volwassenen, en met de non-formele kwalificaties. Toch lijkt het erop dat er een specifieke vraag is naar een uitbreiding van het non-formele aanbod, gelet op de groeiende behoefte aan flexibilisering, kortere leerwegen en meer op de dynamiek binnen het werkveld gebaseerde erkende opleidingen.

Denk daarbij aan de micro-credentials (certificaten), het gebruik van werkervaring en eerdere gevolgde scholingstrajecten, maar zeker ook aan het invoeren van een vierde formele variant die bijv. in Engeland bestaat onder de naam 'Higher Apprenticeship'. Bij een HA gaat het om een programma dat is gebaseerd op werkplekleren, cursussen en trainingen, aangevuld met meer algemene onderwijseenheden, passend binnen het hoger onderwijs. Ook leent die HA zich voor spreading over meerdere jaren, al past het huidige bekostigingssysteem er niet bij.

Overigens past deze HA-variant prima bij niveau 5, dus de Associate degree, maar deze aanpak is tevens te zien als een vorm van werkend-leren in het verlengde van wat in het mbo als de beroepsbegeleidende leerweg wordt ingezet.

6. Organisatie van private activiteiten binnen of buiten een bekostigde instelling

De overheid worstelt ook met het 'organisatorisch' aspect van het LLO als het gaat om de betrokkenheid van bekostigde instellingen. Men denkt daarbij overigens aan een 'ideale situatie' nl. dat de instelling als zodanig 'doordesemd' is met de wijze waarop kan worden ingespeeld op LLO, samen met andere partijen en vooral het (regionale) bedrijfsleven – maar mede in samenspraak met andere instellingen, ook privaat als het gaat om een vorm van taakverdeling. Het is dan toch de vraag hoe de private activiteiten in de formele context worden uitgevoerd, en onder welke 'vlag'.

Dat kan door de naam van de bekostigde instelling te hanteren, maar dan moet worden bekeken hoe de interne organisatie het beste kan worden ingericht. Een andere optie is om ervoor

een aparte entiteit te gebruiken, maar dan speelt weer mee hoe dit juridisch in elkaar kan en mag worden gestoken.

In dat laatste geval kan er sprake zijn van vormen van uitbesteding, het gebruik van elkaars voorzieningen, het inzetten van personeel en dergelijke zaken. In ieder geval zal er zonder meer een wetswijziging nodig zijn.

5 Aanmelden voor 27 maart

U kunt zich zonder verdere verplichtingen alvast aanmelden voor deze studiedag op 27 maart (geen 20 maart zoals in december gemeld, om organisatorische redenen verplaatst), wetende dat we graag de definitieve bevestiging uiterlijk 15 maart in ontvangst willen gaan nemen. De procedure is dat u een mailtje stuurt naar info@leido.nl met de volgende gegevens:

- Naam
- Organisatie
- Functie
- E-mail-adres
- Mogelijke onderwerpen en thema's die u ook graag aan de orde wilt zien gesteld – kijkend naar de lijst met voorgestelde onderwerpen of die u zelf nog in gedachten heeft
- Parkeerplaats op het eigen terrein gewenst, indien van toepassing.

Annex

Deeltijdse opleidingen en actualisatie via een 'private' constructie met werkgevers

Er wordt nadrukkelijk gekeken naar een mogelijkheid om het bedrijfsleven en dan de sector die relevant is voor een hbo-opleiding, te betrekken bij een aantal onderwijsseenheden om te komen tot een snelle actualisering van allerlei benodigde competenties. Bij deeltijdse opleidingen kunnen werkgevers en hun organisaties via hun studenten zoeken naar een aanpak waarbij ze bepaalde werkplekken en daarbij passende omgevingen ter beschikking stellen om daarmee met een groep studenten nieuwe ervaringen op te doen.

Maar de werkgevers profiteren er mede van omdat ze in samenspraak met de opleidingen een vorm van maatwerk kunnen gebruiken, iets wat vaak wordt gezien als 'privaat handelen' omdat bepaalde onderwijsseenheden worden aangepast aan hetgeen ter plekke en actueel speelt binnen de (regionale) arbeidsmarkt. Studenten en andere werkenden kunnen een en ander direct toepassen binnen de eigen functie, te zien als een vorm van 'bijscholing' maar dan binnen de context van een formele opleiding.

Hoe dit kan, mag en moet... aspecten die goed in de gaten dienen te worden gehouden, gelet op de doelmatigheid, de kwaliteitsborging en de bekostiging. Voldoende dus om te bezien.

Uit: PamflAd 272

Maatwerk voor werkgevers inbedden in formele opleidingen voor actualisatie: een model

Op basis van het bovenstaande beschrijven we hier een model waarbij de geschetste mogelijkheden worden gecombineerd. Het model kan verder worden uitgewerkt. Schematisch:

- We gaan uit van een deeltijdse hbo-opleiding;
- De aanbieder is een hogeschool;
- Deze opleiding kent een duidelijk te identificeren werkveld, met voldoende grote werkgevers die functies hebben voor afgestudeerden van deze opleiding;
- Deze werkgevers hebben de mogelijkheid om werknemers op te scholen, stagiaires in te zetten en afgestudeerden aan te nemen;
- De werkzaamheden die behoren bij de functies op het betreffende niveau, kennen een zekere dynamiek waardoor het nodig is om de hbo-opleiding periodiek 'bij te stellen';
- Er is een eigen 'werkveldcommissie' met vertegenwoordigers van de belangrijkste werkgevers.
- Binnen het programma van deze opleiding worden onderwijsseenheden aangewezen die in samenspraak met de 'werkveldcommissie' worden bepaald, gelet op de relevantie voor het werkveld met het oog op de dynamiek binnen de werkzaamheden;
- Bij elke onderwijsseenheid (kernvak, minor, semester...) wordt vastgesteld wat de leeruitkomsten zijn, welke de basis ervan vormen en welke zich lenen om binnen het werkveld te worden uitgevoerd ('werkplek-leren');

- Op basis van de mogelijke inzet van studenten en hun werkgevers, als ze meerdere studenten leveren – alleen of in een samenwerkingsverband – wordt elk studiejaar voor deze onderwijs-eenheden gezien alwaar ze in het werkveld worden ‘belegd’;
- Er worden vervolgens studentengroepen gevormd voor elke onderwijseenheid. Studenten die tevens werknemer zijn bij de organisatie(s) die deze eenheid hebben ‘geadopteerd’, worden zo goed mogelijk over deze groepen verdeeld, om als contactpersonen te fungeren;
- Hiervoor worden samenwerkingsovereenkomsten gesloten, zo simpel mogelijk te houden om ‘elkaar niet in de weg te zitten’. Daarin wordt ook vastgelegd hoe vanuit de werkgever (organisatie) de sturing en de begeleiding worden ingevuld.
- Voor de leeruitkomsten van een onderwijseenheid waarvan dus is vastgesteld voor het betreffende studiejaar dat ze geschikt zijn voor het verwerven ervan in een concrete werkomgeving met een sterke betrokkenheid van een werkgever (organisatie), wordt vastgelegd hoe de groep met studenten hieraan werkt. Zo’n werkgever kan aangeven welke (actuele) werkzaamheden binnen de organisatie worden vertaald naar (nieuwe) leeruitkomsten, om in de onderwijseenheid te worden opgenomen, samen met doelstellingen voor de studenten als werknemers binnen hun functies;
- Er wordt als opdracht aan de groepen meegegeven om de vastgelegde leeruitkomsten, op basis van de ervaringen ermee in de voorgaande jaren (en mogelijk het jaar daarvoor ook geactualiseerd op deze wijze) te koppelen aan activiteiten op de werkvloer. Daarbij wordt gezien waar leeruitkomsten moeten en kunnen worden aangepast, aangevuld en mogelijk ook door andere worden vervangen;
- De uitkomsten hiervan wordt doorgespeeld naar de werkveldcommissie. In samenspraak met de examencommissie wordt vastgesteld hoe de ervaringen van de groepen worden vertaald naar een aangepaste onderwijseenheid, te gebruiken voor de volgende keer dat studenten hiermee aan de slag gaan;
- De examencommissie bevestigt dit voorstel, op te nemen en te verwerken in de (nieuwe) onderwijs- en examenregeling. Daarbij wordt ook de samenhang met de andere aan te passen eenheden gezien, om binnen de kaders van het opleidings- en beroepsprofiel te blijven.
- De opbrengsten van deze aanpak, hier geschetst voor de deeltijdse opleiding, kunnen eveneens worden gebruikt voor de andere inrichtingen (varianten), voltijd en duaal. Bij duaal worden studeren en werken sowieso met elkaar verweven, maar dan toch wel op een duidelijk andere wijze dan wat er bij deeltijd kan gebeuren.
- Zoals bekend is, kan formeel gezien op basis van de wetgeving het hebben van een relevante baan niet als toelatingseis worden gesteld. Wel kan bij de inschrijving worden aangegeven dat voor allerlei onderwijseenheden van de opleiding de student een relevante werkomgeving dient te hebben om de onderliggende leeruitkomsten te kunnen verwerven. Maar dat kan ook een tijdelijke functie of een onbetaalde constructie betekenen. Die studenten kunnen mede in die groepen worden opgenomen, met inschakeling van de daarbij betrokken werkgevers – misschien door ze tijdelijk (deels) in dienst te nemen.

Onderwijseenheden apart aanbieden voor cursisten, op heldere wijze

Zoals al aangegeven is het mogelijk om bepaalde onderwijseenheden die op deze wijze worden behandeld, te gebruiken voor een private constructie. Ze moeten binnen de kaders van de regels voor de helderheid opgezet, om daarmee de formele opleiding te kunnen actualiseren binnen voor elke eenheid, met een tijdelijke opzet (steeds voor een jaar of twee jaren).

Dat houdt in dat werkgevers, ook als ze geen studenten leveren, werknemers als cursist kunnen laten meedoen, met het betalen van een minimaal kostendekkend bedrag daarvoor. Die personen kunnen vervolgens aanschuiven bij de groepen die de formele eenheid volgen. Aldus kan er sprake zijn van een effectieve ‘olievlekwerking’ binnen dat deel van het werkveld.

Een voorwaarde is dus wel dat de hogeschool binnen deze grenzen voor het privaat handelen blijft functioneren. Verdere ‘spin-offs’ van een formele opleiding moeten altijd via een andere weg in de markt worden gezet, door een private aanbieder. Wil men er derhalve een niveau aan koppelen, dan zal dit via het NCP van het NLQF moeten verlopen aangezien dit de enige instantie is die daartoe gerechtigd is. Zoals elders al gesteld is het zo dat een hogeschool dat recht niet heeft binnen de huidige wet- en regelgeving.